

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії



Декан факультету геології,  
географії, рекреації і туризму

Віліна ПЕРЕСАДЬКО  
(вказати П.І.Б керівника)  
" 01 " Вірюче 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**“Туристська робота в школі”**

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u>
спеціальність	<u>014.07. Середня освіта (Географія)</u>
освітня програма	<u>Географія, Людина і природа та туристська робота</u>
спеціалізація	
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму  
«28» серпня 2023 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Решетченко Світлана Іванівна, канд. геогр. наук, доцент, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії  
Протокол від «28» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

  
\_\_\_\_\_  
(підпис) Юлія ПРАСУЛ  
(прізвище та ініціал)

Програму погоджено з гарантими освітньо-професійних програм:

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Географія. Людина і природа та туристська робота

Гарант освітньо-професійної програми   
Сергій КУЛІШ

Програму погоджено науково-методичною комісією  
Факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «28» серпня 2023 року № 7

Заступник голови науково-методичної комісії  
факультету геології, географії, рекреації і туризму

  
\_\_\_\_\_  
Юлія ПРАСУЛ

## ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Туристська робота в школі ” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 014.07. Середня освіта (Географія).

### 1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: формування у студентів поглибленого розуміння понять та категорій правового регулювання туристської роботи в школі, її можливостей для залучення школярів до туристично-краєзнавчої діяльності та втілення концепції національного виховання, оволодіння сучасними методами здійснення туристичної діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни є набуття знань щодо нормативно-правових засад туристської діяльності в школі, створення культуро-творчого середовища у навчально-виховному процесі, пізнання довкілля, суспільства і особистості, формування особистісних якостей та ціннісних орієнтацій студентів, їх самопізнання та самореалізації.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / <u>за вибором</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
24 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
72 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання. Сформовані компетентності:

**ЗК02.** Здатність використовувати основні методи наукового пошуку; планувати, проектувати й організувати дослідницькі та освітні проекти за прикладною тематикою в освітній та географічній галузях, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог.

**ЗК06.** Здатність застосовувати знання сфери навчання у практичних ситуаціях: використання географічної термінології та номенклатури в освітньому процесі, уміння донести знання до нефаківців, ефективно і вільно передавати їх письмовими, усними та візуальними засобами.

**СК01.** Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу.

**СК10.** Здатність комплексно планувати, організувати та здійснювати навчальні проекти, вести аналітичну звітну документацію та презентації.

**ПК07.** Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

**ПР03.** Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівні повної загальної середньої освіти, профільної освіти), загальні засади організації туристсько-краєзнавчої роботи з учнівською молоддю.

**ПР05.** Ефективно застосовує професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

**ПР06.** Має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

**ПР09.** Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній туристичній краєзнавчій роботі, діагностування навчальних досягнень учнів, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

**ПР12.** Володіє знаннями про організацію, управління, нормативно-правове забезпечення, соціально-економічні та культурні умови діяльності в освітніх установах.

**Знання:** закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію; принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти, організацію, управління, нормативно-правове забезпечення, соціально-економічні та культурні умови діяльності в освітніх установах; професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

**Уміння:** здійснює науково-дослідницьку роботу, використовує науковий інструментарій для проведення теоретичних та експериментальних досліджень у навчальній та професійній діяльності; природознавчі й суспільно-географічні дослідження, необхідних для організації практичних занять з географії в закладах середньої освіти та для позашкільної краєзнавчої та туристичної роботи.

## **2. Тематичний план навчальної дисципліни**

### **Розділ 1. Теоретичні основи туристської роботи в школі.**

#### **Тема 1. Організація, управління туристської роботою в школі.**

Значення, форми туристської роботи в школі. Завдання туристської роботи в школі, нормативно-правові документи, техніка безпеки та управління туристською роботою. Основні нормативно-правові акти в сфері туризму. Закон України «Про туризм». Особливості дитячого туризму. Розвиток туризму і краєзнавства в навчальних закладах. Закон України «Про освіту». Закон України «Про позашкільну освіту». Нормативні акти Міністерства освіти і науки України, що стосуються дитячо-юнацького туризму. Організації туристського гуртка, плани роботи та навчальні програми туристських гуртків (об'єднань). Правила дорожнього руху. Норми поведінки у міському та міжміському транспорті. Протипожежна безпека.

**Тема 2.** Історія розвитку туризму в Україні. Роль туристських подорожей у формуванні характеру та світогляду молоді. Туризм в системі патріотичного виховання, підготовки молоді до захисту Вітчизни. Органи державної виконавчої влади в галузі туризму. Система дитячо-юнацького туризму в Україні. Центри туризму і краєзнавства учнівської молоді, станції юних туристів, багатoproфільні позашкільні навчальні заклади. Законодавство про об'єднання громадян, дитячі та молодіжні громадські організації. Туристські можливості України: особливості регіонів з розвитку різних видів туризму. Основні форми туристської роботи.

## Розділ 2. Форми туристської роботи в школі.

### Тема 1. Організація та розробка туристських маршрутів.

Туристична карта, мета створення, зміст легенди. Організація і проведення туристських походів: комплектування груп, розробка маршруту, оформлення похідної документації, спорядження. Поняття про методику збирання та обробки матеріалів. Зміст завдань туристським групам від керівника. Дослідження на місцевості. Охорона природи в умовах походу. Правила санітарії та гігієни. Перша долікарська допомога. Похідна аптечка.

**Тема 2.** Краєзнавчі дослідження. Опис краєзнавчих досліджень. Зміст і методика краєзнавчих спостережень з історії, географії, біології, екології, літератури і інших навчальних дисциплін у відповідності до місцевих умов. Вивчення і охорона пам'яток історії і культури. Природоохоронна діяльність. Види пам'яток. Використання пам'яток історії і культури у навчальній і виховній роботі. Техніка проведення краєзнавчих спостережень і їх фіксація: складання описів, збір зразків для колекцій, відео- і фотозйомка, замальовки у походах, складання схем ділянок маршруту, нанесення уточнень і виправлень на карту маршруту. Правила збирання і зберігання природних матеріалів. Рідкісні і ендемічні рослини і тварини. Природоохоронна діяльність.

## 3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Розділ 1. Теоретичні основи туристської роботи в школі.</b>												
Тема 1.	32	6	6			20	33	1	2			30
Тема 2.	22	6				16	21	1				20
Разом за розділом 1	54	12	6			36	54	2	2			50
<b>Розділ 2. Організація туристської роботи в школі .</b>												
Тема 1.	36	6	12			18	26	4	2			20
Тема 2.	30	6	6			18	40	2	2			36
Разом за розділом 2	66	12	18			36	66	6	4			56
<b>Усього годин</b>	120	24	24			72	120	8	6			106

## 4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Порівняльний аналіз навчальних програм туристських гуртків (об'єднань). Заповнення журналів обліку роботи. Складання проекту кошторису проведення заходу, роботи об'єднання.	2	2
2	Організація туристського гуртка. План туристської роботи гуртка (навчального закладу). Створення учнівського активу.	2	2
3	Робота з туристичною картою.	2	-
4	Дослідження підприємств своєї місцевості.	4	-
5	Розробка маршрутів для походів в обраному виді туризму в різних регіонах України. (Організація туристичного маршруту).	4	2
6	Розробка різних видів маршрутів одно- (двох) денних походів. Туристський побут. Організація харчування у поході.	4	-
7	Організація краєзнавчої стежки. Ведення щоденників досліджень у поході. Підготовка звіту про краєзнавчі спостереження.	4	-
8	Розробка меню з врахуванням різноманітності, споживчої цінності та калорійності продуктів харчування. Складання калькуляції харчування.	2	-
	Разом	24	6

### 5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи (підготувати тези основних питань до розділів курсу)	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Підготувати тези Закону України «Про туризм» як спеціальний нормативно-правовий акт.	6	9
2	Підготувати тези організаційно-правових вимог щодо здійснення туристичної діяльності.	6	9
3	Аналіз правового регулювання безпеки туризму.	6	9
4	Аналіз заходів безпеки під час туристської роботи в школі.	6	9
5	Підготовка тез «Туристські можливості України» (за регіонами)	6	9
6	Розробка плану туристської роботи в школі	6	9
7	Розробка туристського походу	6	9
8	Розробка туристського маршруту	6	9
9	Складання по топографічній карті план-схеми пішохідного переходу	6	9
10	Складання плану-програми екскурсії на об'єкт	6	8
11	Складання плану (програми) пішої екскурсії по району	6	8

	міста		
12	Складання плану-програми автобусної екскурсії по району області	6	9
	Разом	72	106

### 6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені планом.

### 7. Методи навчання

Методи навчання: лекції, практичні роботи, самостійна робота студентів згідно з програмою курсу.

Заняття проводяться дистанційно із застосуванням платформ для відеоконференцій Google Meet відповідно до Закону України № 2102-IX від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану і Україні» у зв'язку з воєнним станом, оголошеним на території України через збройну агресію Російської Федерації проти України. За умов дистанційного навчання: написання контрольної та залікової роботи в Google Meet, Google-Drive.

Серед методів навчання переважають: пояснювально-ілюстративні; проблемного викладу; частково-пошукові, дослідницький.

### 8. Методи контролю

Використовуються наступні види контролю: 1) поточний; 2) підсумковий.

Перевірка практичних робіт та тестове опитування.

*Поточний контроль :*

- усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- експрес-контроль передбачає розгорнуту текстову відповідь на запропоновані питання із використанням відповідної термінології, наведенням прикладів, обґрунтуванням викладених положень;
- контроль самостійного виконання практичних завдань творчого характеру дозволяє виявити здатність студента застосовувати в роботі нестандартні підходи;
- усне опитування під час практичних занять контролює якість засвоєння теоретичного матеріалу, дозволяє виявити здатність студентів узагальнювати набуті знання;
- контроль результатів під час контрольної роботи дозволяє виявити ступінь підготовки студентів до самостійної науково-дослідної діяльності.

*Підсумковий* – залік передбачає розгорнуті письмові / тестові відповіді на поставлені питання.

### 9. Схема нарахування балів

#### Підсумковий семестровий контроль

		Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				залік	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання		
T1	T2	T1	T2				
10	15	10	10	15	-	60	40
							100

T1, T2 ... – теми розділів.

**Критерії оцінювання:**

- Контрольна робота, передбачена навчальним планом – 15 балів:
- тестові завдання – 9 балів,
  - питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 6 балів (2 бали \*3).
- Підсумкова (залікова) робота – 40 балів:
- тестові завдання – 20 балів
  - завдання на розкриття сутності понять – 8 балів;
  - питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 3\*4=12 балів

**Поточний контроль за виконання практичних робіт**

Кожна робота оцінюється у 5 балів: 5 балів за успішного виконання роботи, 4 бали - незначні помилки, 3 бали – неточне виконання роботи, 2 бали – за умов, що робота виконана на половину.

Загальна сума балів за практичні роботи становить 40 балів, ще 5 балів є додатковими за виконання самостійної роботи.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

**Шкала оцінювання**

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	залік
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

**10.Рекомендована література****Базова**

1. Збірник методичних рекомендацій організаторам дитячо-юнацького туризму. – Харків, 2018 – 240 с.
2. Лунячек В.Е., Багач С.В. Управління туристсько-краєзнавчою роботою у загальноосвітніх навчальних закладах. – Навчально-методичний посібник. – Харків, 2011. – 45 с.
3. Підготовка команд гуртківців до змагань і походів.- Харків, 2018. – 2124 с.
4. Мандруємо рідним краєм, Харків, - 2017. – 210 с.
5. З досвіду роботи відділу туризму та спортивного орієнтування з підготовки керівників походів зі школярами. - Харків, 2017. – 234 с.
6. Питання техніки безпеки у велопоході. – Харків, 2018. – 124 с.
7. Техніка безпеки у водному поході. – Харків, 2017. – 34 с.
8. Робочий зошит для практичних занять гуртків туристського напрямку. – Харків, 2017. – 100с.
9. Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року.



10. Константинов Ю.С. Теоретичні основи програмно-методичного забезпечення закладів додаткової освіти дітей туристсько-краєзнавчого профілю.: Дисс. . канд. пед. наук: / Ріс. між. акад. туризму. М., 1999 .- 181 с.
11. Костиця М. Ю. Обозний В. В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. - К.« Вища школа ». 1995. – 224 с.
12. Освітні технології: навч. – метод. посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг.ред.О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
13. Остапець-Свешніков О. О. Система туристсько-краєзнавчої діяльності загальноосвітньої школи: Автореф. дис. . док. пед. наук. -М., 1989.-33 с.
14. Серебряй С. Туристсько-краєзнавча робота: проблеми і перспективи //Краєзнавство. Географія. Туризм.– 2008. – № 24 – С. 6 – 8 .

#### **Рекомендована**

1. Програма забезпечення захисту і безпеки туристів / Затверджено постановою Колегії державного комітету України з туризму від 08.10.1996 р. № 96/5.
2. Закон України «Про туризм» від 18 листопада 2003 року.
3. Вишнеvsька Ю.В. Інформація в сфері сільського туризму / Сучасні тенденції розвитку національного законодавства України: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2011 р., м.Київ, Україна) Упор. к.ю.н. доц.О.М.Гончаренко. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2011. - 452 с., С.100-102.
4. Правила проведення туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю України, затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 24 березня 2006 р. №237.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2008 року «Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів» / Офіційний вісник України від 22.08.2008 р.- 2008., № 60, стор.27, ст.2041.

#### **10. Інформаційні ресурси**

1. st.kharkov.ua – Харківська обласна станція юних туристів
2. <https://pidruchniki.com> > turizm > normativno-pr. – Нормативно-правові акти туристичної діяльності.

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни \_\_\_\_\_  
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20\_\_\_\_\_/20\_\_\_\_\_ н. р.

Заступник декана \_\_\_\_\_ факультету з навчальної роботи

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище, ініціали)

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Голова науково-методичної комісії \_\_\_\_\_ факультету

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище, ініціали)

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.